

I Rollenspel in de praktijk

BRON: Expertisecentrum Kinderopvang, 2025

Mogelijk gemaakt met een projectsubsidie van Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Kinderen laten in hun spel verschillende soorten rollenspel zien. Bij ieder rollenspel horen kenmerken. Deze waaier geeft de verschillende rollenspellen weer. Pedagogisch professionals kunnen deze waaier op de groep gebruiken om een rol te herkennen en om het meespelen hierop aan te passen.

VOOR WIE

Pedagogisch coaches en pedagogisch professionals

DOEL

Met deze tool kun je als pedagogisch coach pedagogisch professionals inzichten geven in de soorten rollenspel die kinderen kunnen spelen én welk spel er gespeeld wordt. Daarnaast kunnen pedagogisch professionals zich met deze tool voorbereiden op de rol die zij aan kunnen nemen in het spel van de kinderen, omdat zij inzichtelijk hebben welk spel er wordt gespeeld en welke rol kinderen hierin aannemen.

WAT

Deze tool is een waaier met verschillende soorten rollenspel en bijbehorende kenmerken, die direct inzetbaar is op de groep.

WERKWIJZE

Deel de waaier uit op de groep en laat pedagogisch professionals deze gebruiken bij het observeren van spel. Door de kenmerken te doorlopen krijgen zij meer inzicht in het spel van kinderen, zodat ze hun eigen rol in het spel bewuster kunnen afstemmen.

GOED OM TE WETEN

Deze tool is geen afvinklijst, of kijkwijzer waarin stappen moeten worden doorlopen. Deze waaier geeft een globale inschatting weer van het type spel dat wordt gespeeld op de groep.

Deze tool is gebaseerd op: Taal in Spel. (z.d.). *Observatiemodel Rollenspel* [PDF-bestand].

<https://taal-in-spel.nl/Portals/0/bijlage/Observatiemodel-Rollenspel.pdf>

Wat heb je nodig:

- Een uitgeprinte versie van de waaier
- Eventueel een lamineerapparaat met lamineervellen
- Eventueel een splitpen om van de kaartjes een waaier te maken door ze in de hoek met elkaar te verbinden

Aan de slag:

- Print de kaartjes uit en knip ze los
- Plastificeer de kaartjes eventueel en maak ze aan elkaar vast met een splitpen

Werkwijze:

Jij als pedagogisch coach deelt de waaier uit op de groep en laat deze tool door pedagogisch professionals inzetten tijdens het observeren van het spel van de kinderen. Door de kenmerken te doorlopen kunnen pedagogisch professionals meer inzicht krijgen in het type spel dat de kinderen spelen en de rol die kinderen hierin aannemen om zo hun eigen speelrol goed af te kunnen stemmen voorafgaand aan het meespelen met de kinderen.

MATERIAALGERICHT SPEL (MANIPULEREND SPEL)

Een kind is vooral bezig met het verkennen van materialen, zonder dat er al een duidelijke betekenis, of verhaallijn is.

Denk aan: stapelen, schuiven, uit elkaar halen, voelen, proeven of geluid maken met voorwerpen.

KENMERKEN:

- Gericht op ontdekken en experimenteren
- Nog weinig of geen symbolisch spel
Weinig taalgebruik: vooral speelgeluiden of korte uitroepen.
- Individueel spel
- Imiteert anderen
- Zintuiglijk en motorisch bezig zijn staat centraal.

HANDELINGSGERICHT SPEL

Kinderen spelen met materiaal en voeren tijdens het spel handelingen uit die horen bij een rol. Niet altijd is de rol meteen zichtbaar in het spel.

Met taal ondersteunen kinderen de handelingen die zij doen, zoals 'Even pakken', of, 'Deze daar'.

KENMERKEN:

- Gericht op herhalen van bekende handelingen (zoals eten koken, verzorgen, bouwen)
- Weinig fantasie of verhaallijn in het spel
- Spelgedrag is herkenbaar uit het dagelijks leven
- Taalgebruik is vaak nog beperkt tot benoemen van handelingen ("Eten koken", "Auto rijden")
- Vaak nog individueel spel of naast elkaar spelen

ROLGERICHT SPEL

Kinderen zijn bewust bezig met rollenspel en kiezen hier het materiaal op uit waarmee ze gaan spelen. Bijvoorbeeld: doktertje spelen met doktersspullen en hierin een rolverdeling maken van dokter en patiënt.

Aan dit type spel zijn regels verbonden. Kinderen leven zich in in hun rol en wijken niet vaak af van de regels die horen bij deze rol of dit spel.

KENMERKEN:

- Bewust een rol kiezen en daarin blijven tijdens het spel
- Handelen en praten vanuit de gekozen rol
- Samenwerken met andere kinderen: rollen worden verdeeld en afgestemd.
- Spelafspraken maken ("Jij bent de klant en ik verkoop ijsjes")
- Taalgebruik neemt toe: kinderen gebruiken woorden, zinnen en verhalen passend bij hun rol
- Fantasie en verhaallijn ontwikkelen zich verder
- Sociaal spel: kinderen spelen samen en reageren op elkaar

SCRIPTGERICHT SPEL

Kinderen spelen bekende situaties na, vaak met kleine variaties, maar zonder veel echte fantasie of het volledig bedenken van nieuwe werelden of rollen. Materiaal dat wordt gebruikt kan symbolisch worden gebruikt of kinderen doen alsof ze bepaald materiaal hebben terwijl het er niet is.

KENMERKEN:

- Kinderen spelen herkenbare dagelijkse routines na
- Handelingen volgen een bekend patroon (bijvoorbeeld: wachten in de wachtkamer, bij de dokter komen, een pleister krijgen)
- Taalgebruik is functioneel: kinderen zeggen dingen die bij de situatie passen ("Ben ik aan de beurt?", "Je bent ziek.")
- Kinderen spelen na wat zij op de groep zien: Een baby verzorgen in de huishoek: Een kind geeft een baby de fles in een huishoek en zegt "Ssst, de baby moet slapen"
- Kinderen maken gebruik van symbolisch materiaal: Een kind houdt een houten blokje tegen het oor en zegt: "Hoi mama, ik kom straks naar huis." Er is symbolisch materiaal, maar het spel blijft dicht bij de werkelijkheid
- Kinderen zetten een tafeltje neer als toonbank, gebruiken een lege mand als kassa en verkopen "boodschappen" aan elkaar. Ze gebruiken herkenbare zinnen als "Dat is dan 3 euro, alstublieft"
- Verhaallijnen kunnen bekend zijn uit eigen ervaring of uit boeken, televisie of observatie

PLANGERICHT SPEL

Plangericht spel betekent dat kinderen vooraf plannen maken over wat ze gaan spelen, voordat ze echt beginnen. Ze bedenken samen rollen, een verhaal en een opzet voor het spel. Het spel ontstaat dus niet zomaar spontaan, maar kinderen hebben eerst overlegd en afspraken gemaakt over hoe ze het spel willen vormgeven.

KENMERKEN:

- Kinderen bespreken vooraf wie welke rol heeft (bijv. "Jij bent de dokter en ik ben de patiënt").
- Ze maken afspraken over wat er gaat gebeuren ("Eerst gaan we naar het ziekenhuis, daarna krijgen we medicijnen").
- Er is vaak sprake van een duidelijk begin, midden en einde in het spel.
- Taalgebruik speelt een belangrijke rol: kinderen gebruiken taal om te organiseren en af te stemmen.
- Samenwerking is intensief: iedereen moet het eens zijn over het spelplan.
- Complexiteit neemt toe: kinderen kunnen langer en dieper spelen doordat ze weten wat de bedoeling is.